

Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (trečioji kolegija) SPRENDIMAS

2023 m. vasario 16 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Prejudicinio sprendimo priėmimo skubos tvarka procedūra – Laisvės, saugumo ir teisingumo erdvė – Teismų bendradarbiavimas civilinėse bylose – Jurisdikcija ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimas bei vykdymas – Tarptautinis vaikų grobimas – 1980 m. Hagos konvencija – Reglamentas (EB) Nr. 2201/2003 – 11 straipsnis – Prašymas dėl vaiko grąžinimo – Galutinis sprendimas, kuriuo nurodoma grąžinti vaiką – Valstybės narės teisės aktai, kuriuose numatytas automatinis šio sprendimo vykdymo sustabdymas, kai tam tikros nacionalinės institucijos pateikia prašymą“

Byloje C-638/22 PPU

dėl *Sąd Apelacyjny w Warszawie* (Varšuvos apeliacinis teismas, Lenkija) 2022 m. spalio 12 d. nutartimi, kurią Teisingumo Teismas gavo 2022 m. spalio 13 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

T.C.,

Rzecznik Praw Dziecka,

Prokurator Generalny,

dalyvaujant

M.C.,

Prokurator Prokuratury Okręgowej we Wrocławiu,

TEISINGUMO TEISMAS (trečioji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkė K. Jürimäe (pranešėja), teisėjai M. Safjan, N. Piçarra, N. Jääskinen ir M. Gavalec,

generalinis advokatas N. Emiliou,

posėdžio sekretorė M. Siekierzyńska, administratorė,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2022 m. gruodžio 8 d. posėdžiui,

* Proceso kalba: lenkų.

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

- T.C., atstovaujamo *advokat* I. Antkowiak, *radca prawny* M. Bieszczad ir *advokat* D. Kosobucki,
- M.C., atstovaujamos *advokat* A. Śliwicka,
- *Prokurator Generalny*, atstovaujamo S. Bańko, R. Hernand ir E. Tkacz,
- Lenkijos vyriausybės, atstovaujamos B. Majczyna ir S. Żyrek,
- Belgijos vyriausybės, atstovaujamos M. Jacobs, C. Pochet ir M. Van Regemorter,
- Prancūzijos vyriausybės, atstovaujamos A. Daniel ir E. Timmermans,
- Nyderlandų vyriausybės, atstovaujamos C. S. Schillemans,
- Europos Komisijos, atstovaujamos J. Hottiaux ir S. Noë,

susipažinęs su 2023 m. sausio 12 d. posėdyje pateikta generalinio advokato išvada,

priima šį

Sprendimą

- 1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl 2003 m. lapkričio 27 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo, panaikinančio Reglamentą (EB) Nr. 1347/2000 (OL L 338, 2003, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 6 t., p. 243), 11 straipsnio 3 dalies, taip pat 2019 m. birželio 25 d. Tarybos reglamento (ES) 2019/1111 dėl jurisdikcijos ir sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis bei tarptautiniu vaikų grobimu, pripažinimo ir vykdymo (OL L 178, 2019, p. 1) 22 ir 24 straipsnių, 27 straipsnio 6 dalies, 28 straipsnio 1 ir 2 dalių, siejamų su Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 47 straipsniu, išaiškinimo.
- 2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant dviejų nepilnamečių vaikų tėvo T.C. inicijuotą bylą dėl nutarties grąžinti į Airiją šiuos vaikus, kuriuos jų motina išvežė į Lenkiją, vykdymo.

Teisinis pagrindas

Tarptautinė teisė

- 3 1980 m. spalio 25 d. Hagoje sudaryta Konvencija dėl tarptautinio vaikų grobimo civilinių aspektų (toliau – 1980 m. Hagos konvencija), kaip matyti iš jos preambulės, siekiama, be kita ko, tarptautiniu mastu apsaugoti vaikus nuo žalingų padarinių, kurių sukelia jų neteisėtas išvežimas ar laikymas, ir nustatyti tvarką, kuri užtikrintų greitą jų sugrąžinimą į valstybę, kurioje jie nuolat gyvena. Šią konvenciją, įsigaliojusią 1983 m. gruodžio 1 d., ratifikavo visos Europos Sąjungos valstybės narės.

4 Pagal šios konvencijos 1 straipsnio a punktą ja siekiama, be kita ko, užtikrinti, kad neteisėtai į bet kurią susitariančiąją valstybę išvežti ar joje laikomi vaikai būtų greitai grąžinti.

5 Tos konvencijos 2 straipsnyje nurodyta:

„Susitariančiosios Valstybės imasi visų reikiamų priemonių, kad užtikrintų šios Konvencijos tikslų įgyvendinimą savo teritorijose. Šiam tikslui jos naudoja pačias sparčiausias procedūras.“

6 Tos pačios konvencijos 3 straipsnyje nustatyta:

„Vaiko išvežimas ar laikymas laikomas neteisėtu, jei:

- a) pažeidžiamos globos teisės, suteiktos asmeniui, institucijai ar kitai organizacijai atskirai ar kartu, pagal valstybės, kurioje vaikas nuolat gyveno prieš pat jį išvežant ar laikant, įstatymus; ir
- b) jei išvežimo ar laikymo metu tomis teisėmis buvo kartu ar atskirai naudojamosi arba būtų buvę naudojamosi, jei vaikas nebūtų išvežtas ar laikomas.

<...>“

7 1980 m. Hagos konvencijos 11 straipsnio pirmoje pastraipoje numatyta:

„Vykstant vaiko grąžinimo procesui, Susitariančiųjų Valstybių teismo ir administracinės institucijos turi veikti kuo sparčiau.“

8 Šios konvencijos 12 straipsnio pirma ir antra pastraipos suformuluotos taip:

„Jei vaikas yra neteisėtai išvežtas arba laikomas, kaip nurodyta 3 straipsnyje, ir jei pradėdant procesą Susitariančiosios Valstybės, kurioje yra vaikas, teismo ar administracinėse institucijose dar nėra praėjęs vienerių metų terminas nuo tos dienos, kai vaikas buvo neteisėtai išvežtas ar laikomas, bylą nagrinėjanti institucija nurodo vaiką tuojau pat grąžinti.

Net jei procesas buvo pradėtas praėjus ankstesnėje pastraipoje nurodytam vienerių metų terminui, teismo ar administracinė institucija nurodo grąžinti vaiką, nebent būtų įrodyta, kad vaikas jau prisitaikė prie naujos aplinkos.“

9 Minėtos konvencijos 13 straipsnio pirmos pastraipos b punkte įtvirtinta:

„Nepaisant ankstesnio straipsnio nuostatų, valstybės, į kurią kreipiamasi, teismo ar administracinė institucija neprivalo nurodyti grąžinti vaiką, jei asmuo, įstaiga ar kita organizacija, kuri prieštarauja, kad vaikas būtų grąžintas, įrodo, kad:

<...>

- b) yra didelė rizika, kad vaiką grąžinus jam būtų padaryta fizinė ar psichinė žala arba kad vaikas pakliūs į kitą netoleruotiną situaciją.“

Sąjungos teisė

Reglamentas Nr. 2201/2003

10 Reglamento Nr. 2201/2003 17 ir 33 konstatuojamosiose dalyse buvo nurodyta:

„(17) Vaiko neteisėto išvežimo ar negrąžinimo atvejais, vaiko grąžinimas turėtų būti užtikrinamas nedelsiant ir šiuo tikslu turėtų ir toliau būti taikoma [1980 m.] Hagos konvencija, papildoma šio reglamento, ypač 11 straipsnio, nuostatomis. Valstybės narės, į kurią arba kurioje vaikas buvo neteisėtai išvežtas ar negrąžintas, teismai turėtų galėti pasipriešinti jo grąžinimui konkrečiais tinkamai pateisinamais atvejais. Tačiau toks sprendimas galėtų būti pakeičiamas paskesniu vaiko nuolatinės gyvenamosios vietos iki neteisėto išvežimo ar negrąžinimo valstybės narės teismo sprendimu. Jei tas sprendimas numatytų vaiko grąžinimą, grąžinimas turėtų įvykti be jokios specialios procedūros, reikalaujamos tam sprendimui pripažinti ir vykdyti valstybėje narėje, į kurią arba kurioje vaikas buvo neteisėtai išvežtas ar negrąžintas.

<...>

(33) Šis reglamentas pripažįsta [Chartijos] principus ir jų laikosi. Visų pirma juo siekiama užtikrinti pagarbą pagrindinėms vaiko teisėms, išdėstytoms [Chartijos] 24 straipsnyje.“

11 Šio reglamento 11 straipsnio 1 ir 3 dalyse buvo nustatyta:

„1. Tais atvejais, kai globos teises turintis asmuo, institucija ar kita organizacija prašo valstybės narės teismą priimti sprendimą remiantis [1980 m. Hagos konvencija] sugrąžinti neteisėtai išvežtą ar kitoje, nei jis nuolat gyveno [iki pat neteisėto išvežimo ar negrąžinimo], valstybėje narėje laikomą vaiką, taikomos šio straipsnio 2–8 dalys.

<...>

3. Teismas, kuriam pateikiamas pareiškimas dėl vaiko grąžinimo pagal šio straipsnio 1 dalį, skubiai išnagrinėja tą pareiškimą taikydamas skubiausias procedūras, kurias leidžia nacionalinė teisė.

Nepažeisdamas pirmos pastraipos, teismas ne vėliau kaip per šešias savaites nuo pareiškimo pateikimo, išskyrus atvejus, kai išimtinės aplinkybės neleidžia to daryti, priima sprendimą.“

Reglamentas 2019/1111

12 Reglamento 2019/1111 22 straipsnyje nustatyta:

„Tais atvejais, kai asmuo, institucija ar kita įstaiga, teigiantys, kad vaiko globos teisės buvo pažeistos, tiesiogiai arba padedami centrinės institucijos kreipiasi į valstybės narės teismą su prašymu priimti sprendimą pagal 1980 m. Hagos konvenciją grąžinti jaunesnį nei 16 metų amžiaus vaiką, kuris buvo neteisėtai išvežtas ar yra neteisėtai laikomas kitoje valstybėje narėje nei ta, kurioje buvo jo įprastinė gyvenamoji vieta prieš pat neteisėtą išvežimą ar laikymą, taikomi šio reglamento 23–29 straipsniai bei VI skyrius ir jie papildo 1980 m. Hagos konvenciją.“

13 Šio reglamento 24 straipsnyje numatyta:

„1. Teismas, kuriam pateikiamas 22 straipsnyje nurodytas prašymas dėl vaiko grąžinimo, skubiai išnagrinėja tą prašymą taikydamas skubiausias procedūras, kurias numato nacionalinė teisė.

2. Nedarant poveikio 1 daliai, pirmosios instancijos teismas, išskyrus atvejus, kai dėl išimtinių aplinkybių to padaryti neįmanoma, priima sprendimą ne vėliau kaip per šešias savaites nuo tada, kai į jį kreiptasi.

3. Išskyrus atvejus, kai dėl išimtinių aplinkybių to padaryti neįmanoma, aukštesnės instancijos teismas priima sprendimą ne vėliau kaip per šešias savaites nuo tada, kai buvo atlikti visi reikiami procedūriniai veiksmai ir teismas turi galimybę nagrinėti apeliacinį skundą surengdamas posėdį ar kitu būdu.“

14 To reglamento 27 straipsnio 6 dalyje nurodyta:

„Sprendimas, kuriuo nurodyta vaiką grąžinti, gali būti paskelbtas laikinai vykdytinu nepaisant apeliacinių skundų, jei dėl vaiko interesų vaiką reikia grąžinti anksčiau, nei bus paskelbtas sprendimas dėl apeliacinio skundo.“

15 To paties reglamento 28 straipsnis suformuluotas taip:

„1. Vykdyto tikslais kompetentinga institucija, kuriai pateikiamas prašymas dėl sprendimo, kuriuo nurodyta vaiką grąžinti į kitą valstybę narę, [vykdymo] [,] skubiai išnagrinėja prašymą.

2. Tais atvejais, kai sprendimas, kaip nurodyta 1 dalyje, nebuvo įvykdytas per šešias savaites nuo datos, kai buvo pradėtas vykdymo procesas, vykdymo siekianti bylos šalis arba vykdymo valstybės narės centrinė institucija turi teisę reikalauti, kad vykdymo tikslais kompetentinga institucija nurodytų vėlavimo priežastis.“

16 Reglamento 2019/1111 100 straipsnyje įtvirtinta:

„1. Šis reglamentas taikomas tik 2022 m. rugpjūčio 1 d. arba po šios datos pradėtiems teismo procesams, oficialiai parengtiems arba užregistruotiems autentiškiems dokumentams, taip pat užregistruotiems susitarimams.

2. Reglamentas [Nr. 2201/2003] toliau taikomas į šio reglamento taikymo sritį patenkantiems iki 2022 m. rugpjūčio 1 d. pradėtuose teismo procesuose priimtiems sprendimams, oficialiai parengtiems arba užregistruotiems autentiškiems dokumentams, taip pat susitarimams, tapusiems vykdytiniais valstybėje narėje, kurioje jie buvo sudaryti.“

Lenkijos teisė

17 *Kodeks postępowania cywilnego* (Civilinio proceso kodeksas) 388 straipsnio 1 dalyje numatyta:

„Jeigu dėl sprendimo vykdymo šaliai gali būti padaryta nepataisoma žala, antrosios instancijos teismas šalies prašymu gali sustabdyti savo sprendimo vykdymą, kol bus baigtas kasacinis procesas. Jeigu apeliacinis skundas atmetamas, antrosios instancijos teismas taip pat gali sustabdyti pirmosios instancijos teismo sprendimo vykdymą.“

18 Šio kodekso 518² straipsnio 1 dalyje nustatyta:

„Bylas dėl asmens, kuriam taikoma tėvų valdžia ar globa, paėmimo, pradėtas remiantis 1980 m. Hagos konvencija, kaip antrosios instancijos teismas nagrinėja *Sąd Apelacyjny w Warszawie* (Varšuvos apeliacinis teismas, Lenkija).“

19 Minėto kodekso 519¹ straipsnio 2¹ ir 2² dalyse įtvirtinta:

„2¹. Kasacinis skundas taip pat gali būti teikiamas bylose dėl asmens, kuriam taikoma tėvų valdžia ar globa, paėmimo, nagrinėjamos pagal 1980 m. Hagos konvenciją.

2². Kasacinį skundą 2¹ dalyje nurodytose bylose per keturis mėnesius nuo nutarties įsiteisėjimo dienos gali pateikti *Prokurator Generalny* [(generalinis prokuroras)], *Rzecznik Praw Dziecka* [(vaikų teisių ombudsmenas)] ir *Rzecznik Praw Obywatelskich* [(piliečių teisių ombudsmenas)].“

20 2022 m. balandžio 7 d. *Ustawa o zmianie ustawy Kodeks postępowania cywilnego* (Įstatymas dėl Civilinio proceso kodekso pakeitimo; *Dz. U.* 2022, 1098 pozicija), įsigaliojusi 2022 m. birželio 24 d. (toliau – 2022 m. įstatymas), buvo iš dalies pakeistas Civilinio proceso kodeksas: į jį įtrauktos kelios nuostatos dėl nutarčių, priimtų remiantis 1980 m. Hagos konvencija, vykdymo sustabdymo.

21 Šio kodekso 388¹ straipsnis, įtrauktas į tą kodeksą 2022 m. įstatymu, suformuluotas taip:

„1. Bylose dėl asmens, kuriam taikoma tėvų valdžia ar globa, paėmimo, nagrinėjamos pagal [1980 m. Hagos konvenciją], 519¹ straipsnio 2² dalyje nurodyto subjekto prašymu, pateiktu 518² straipsnio 1 dalyje nurodytam teismui per ne ilgesnį kaip dviejų savaičių terminą nuo nutarties dėl asmens, kuriam taikoma tėvų valdžia ar globa, paėmimo įsiteisėjimo dienos, tos nutarties vykdymas automatiškai sustabdomas.

2. 1 dalyje nurodytos nutarties vykdymo sustabdymas nutraukiamas, jei 519¹ straipsnio 2² dalyje nurodytas subjektas nepateikia kasacinio skundo per du mėnesius nuo tos nutarties įsiteisėjimo dienos.

3. Jei 519¹ straipsnio 2² dalyje nurodytas subjektas per du mėnesius nuo 1 dalyje nurodytos nutarties įsiteisėjimo dienos pateikia kasacinį skundą, šios nutarties vykdymo sustabdymas automatiškai pratęsiamas iki kasacinio proceso pabaigos.

4. Subjektas, pateikęs prašymą sustabdyti 1 dalyje nurodytos nutarties vykdymą, gali jį atsiimti per du mėnesius nuo šios nutarties įsiteisėjimo dienos, išskyrus atvejus, kai 519¹ straipsnio 2² dalyje nurodytas subjektas pateikė kasacinį skundą.

5. Atsiėmus prašymą sustabdyti 1 dalyje nurodytos nutarties vykdymą, ši nutartis tampa vykdytina.“

22 Minėto kodekso 388³ straipsnyje, įtrauktame į tą kodeksą 2022 m. įstatymu, nustatyta:

„Pateikus 2017 m. gruodžio 8 d. *Ustawa o Sądzie Najwyższym* [(Aukščiausiojo Teismo įstatymas)] (*Dz. U.* 2021, 1904 pozicija, ir *Dz. U.* 2022, 480 pozicija) 89 straipsnyje numatytą specialųjį skundą bylose dėl asmens, kuriam taikoma tėvų valdžia ar globa, paėmimo, nagrinėjamoje remiantis 1980 m. Hagos konvencija, automatiškai sustabdomas nutarties dėl asmens, kuriam taikoma tėvų valdžia ar globa, paėmimo vykdymas, kol bus išnagrinėtas toks skundas.“

Pagrindinė byla ir prejudicinis klausimas

- 23 T.C. ir M.C., abu Lenkijos piliečiai, yra dviejų nepilnamečių vaikų N.C. ir M.C.(1) (toliau kartu – nepilnamečiai vaikai), gimusių Airijoje atitinkamai 2011 ir 2017 m., tėvai. Ši šeima keliolika metų gyvena šioje valstybėje narėje, kur T.C. ir M.C. turi nuolatinį darbą. M.C. šiuo metu išėjusi ilgalaikių laikinojo nedarbingumo atostogų.
- 24 2021 m. vasarą M.C., gavusi T.C. sutikimą, su nepilnamečiais vaikais išvyko atostogauti į Lenkiją. 2021 m. rugsėjo mėn. M.C. pranešė T.C., kad su vaikais lieka nuolat gyventi šioje valstybėje narėje. T.C. niekada nebuvo davęs sutikimo tokiam nuolatiniam vaikų išvežimui.
- 25 2021 m. lapkričio 18 d. T.C. pateikė *Sąd Okręgowy we Wrocławiu* (Vroclavo apygardos teismas, Lenkija) prašymą nurodyti M.C. užtikrinti nepilnamečių vaikų grąžinimą į Airiją pagal 1980 m. Hagos konvenciją. 2022 m. birželio 15 d. nutartimi tas teismas nurodė M.C. per septynias dienas nuo šios nutarties įsiteisėjimo dienos užtikrinti šį grąžinimą.
- 26 M.C. apskundė minėtą nutartį *Sąd Apelacyjny w Warszawie* (Varšuvos apeliacinis teismas), t. y. prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui; šis 2022 m. rugsėjo 21 d. nutartimi kaip nepagrįstą atmetė apeliacinį skundą, nes M.C. negalėjo remtis jokių nepilnamečių vaikų negrąžinimo į Airiją pagrindu. 2022 m. rugsėjo 28 d. pastaroji nutartis tapo priverstinai vykdytina, nes M.C. neįvykdė įpareigojimo užtikrinti šių vaikų grąžinimą į Airiją.
- 27 2022 m. rugsėjo 29 d. T.C. kreipėsi į prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusį teismą, kad šis įteiktų jam 2022 m. rugsėjo 21 d. nutarties su įrašu, kad ji vykdytina, nuorašą.
- 28 2022 m. rugsėjo 30 d. ir 2022 m. spalio 5 d. atitinkamai vaikų teisių ombudsmenas ir generalinis prokuroras, remdamiesi Civilinio proceso kodekso, iš dalies pakeisto 2022 m. įstatymu, 388¹ straipsnio 1 dalimi, pateikė prašymus sustabdyti 2022 m. birželio 15 d. ir 2022 m. rugsėjo 21 d. galutinių nutarčių vykdymą.
- 29 2022 m. lapkričio 21 d. vaikų teisių ombudsmenas ir generalinis prokuroras pateikė kasacinius skundus dėl 2022 m. rugsėjo 21 d. nutarties *Sąd Najwyższy* (Aukščiausiasis Teismas, Lenkija).
- 30 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad paprastai antrosios instancijos teismo priimti sprendimai dėl esmės yra galutiniai ir vykdytini, net jeigu dėl jų pateiktas kasacinis skundas *Sąd Najwyższy* (Aukščiausiasis Teismas). Iki 2022 m. įstatymo įsigaliojimo vienintelė šios taisyklės išimtis buvo numatyta Civilinio proceso kodekso 388 straipsnyje. Pagal šį straipsnį antrosios instancijos teismui leidžiama sustabdyti galutinio sprendimo vykdymą, kol pasibaigs procesas *Sąd Najwyższy* (Aukščiausiasis Teismas), jeigu dėl to sprendimo vykdymo šaliai gali kilti nepataisoma žala.
- 31 Pagal Civilinio proceso kodekso 388¹ straipsnį, įtrauktą į šį kodeksą 2022 m. įstatymu, generalinis prokuroras, vaikų teisių ombudsmenas ir piliečių ombudsmenas (toliau kartu – įgaliotosios institucijos) turi galimybę sustabdyti nutarties, kuria nurodoma grąžinti vaikus pagal 1980 m. Hagos konvenciją, vykdymą, kai jos dėl to pateikia prašymą *Sąd Apelacyjny w Warszawie* (Varšuvos apeliacinis teismas) per ne ilgesnį kaip dviejų savaičių terminą nuo tos nutarties įsiteisėjimo dienos. Iš prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nurodytos informacijos matyti, kad įgaliotosios institucijos neprivalo motyvuoti savo prašymo. Dėl tokio prašymo vykdymas automatiškai sustabdomas mažiausiai dviejų mėnesių laikotarpiui.

- 32 Jeigu šios institucijos per šį laikotarpį nepateikia kasacinio skundo dėl nutarties grąžinti *Sąd Najwyższy* (Aukščiausiasis Teismas), jos vykdymo sustabdymas nutraukiamas. Tačiau jeigu per minėtą laikotarpį toks skundas pateikiamas, šis sustabdymas pagal Civilinio proceso kodekso, iš dalies pakeisto 2022 m. įstatymu, 388¹ straipsnio 3 dalį automatiškai pratęsiamas iki proceso pabaigos *Sąd Najwyższy* (Aukščiausiasis Teismas).
- 33 Be to, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo teigimu, net jeigu *Sąd Najwyższy* (Aukščiausiasis Teismas) atmetų šį kasacinį skundą, tos institucijos galėtų dar kartą sustabdyti vykdymą pagal Civilinio proceso kodekso, iš dalies pakeisto 2022 m. įstatymu, 388³ straipsnį, pateikdamos specialųjį skundą pagal šį straipsnį.
- 34 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kyla klausimas dėl Civilinio proceso kodekso, iš dalies pakeisto 2022 m. įstatymu, 388¹ straipsnio suderinamumo su skubos reikalavimu, kuriuo grindžiamas Reglamentas Nr. 2201/2003, visų pirma su šio reglamento 11 straipsnio 3 dalimi.
- 35 Tas teismas taip pat pažymi, kad galiojančiuose Lenkijos teisės aktuose iš esmės numatyta, jog subjektai, kurie negali būti laikomi teismu, turi teisę inicijuoti galutinio teismo sprendimo vykdymo sustabdymą, ir šios teisės įgyvendinimui netaikoma jokia teisminė kontrolė. Minėto teismo teigimu, dėl šios aplinkybės kyla abejonių, ar šie teisės aktai atitinka Chartijos 47 straipsnį, nes jais užkertamas kelias grąžinimo procedūros šalims į veiksmingą teisminę gynybą.
- 36 Be to, atsižvelgiant į tai, kad 2022 m. įstatymas įsigaliojo tik keliomis dienomis anksčiau, nei pradėtas taikyti Reglamentas 2019/1111, kuriuo sustiprinamas Reglamente Nr. 2201/2003 nustatytas skubos reikalavimas, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kyla klausimas, ar šiuo įstatymu Civilinio proceso kodekse įtvirtintos nuostatos yra suderinamos su lojalaus bendradarbiavimo principu.
- 37 Galiausiai, jeigu Teisingumo Teismas patvirtintų, kad pagal Reglamentą Nr. 2201/2003 draudžiamas minėtas įstatymas, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kyla klausimas, ar jis privalėtų jo netaikyti pagal Sąjungos teisės viršenybės principą.
- 38 Šiomis aplinkybėmis *Sąd Apelacyjny w Warszawie* (Varšuvos apeliacinis teismas) nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šį prejudicinį klausimą:

„Ar pagal [Reglamento Nr. 2201/2003] 11 straipsnio 3 dalį ir [Reglamento 2019/1111] [22 ir 24 straipsnius], 27 straipsnio 6 dalį ir 28 straipsnio 1 ir 2 dalis, siejamus su [Chartijos] 47 straipsniu, draudžiama taikyti nacionalinės teisės nuostatą, pagal kurią bylose dėl asmens, kuriam taikoma tėvų valdžia ar globa, paėmimo, nagrinėjamose remiantis [1980 m. Hagos konvencija], [įgaliotųjų institucijų] prašymu, pateiktu *Sąd Apelacyjny w Warszawie* (Varšuvos apeliacinis teismas) per ne ilgesnį kaip dviejų savaičių terminą nuo nutarties dėl asmens, kuriam taikoma tėvų valdžia ar globa, paėmimo įsiteisėjimo dienos, šios nutarties vykdymas sustabdomas?“

Dėl prašymo taikyti prejudicinio sprendimo priėmimo skubos tvarka procedūrą

- 39 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas paprašė šį prašymą nagrinėti pagal Teisingumo Teismo procedūros reglamento 107 straipsnio 1 dalyje numatytą prejudicinio sprendimo priėmimo skubos tvarka procedūrą.

- 40 Grįsdamas savo prašymą tas teismas nurodė priežastis, susijusias su nepilnamečių vaikų interesais. Konkrečiai kalbant, jo teigimu, tėvų ir vaikų santykiams bei šių vaikų gerovei galėtų būti padaryta nepataisoma žala, nes vaikai dar ilgiau bus atskirti nuo savo tėvo dėl to, kad vaikų teisių ombudsmenas ir generalinis prokuroras pasinaudojo savo teise į tai, kad būtų sustabdytas nutarties dėl grąžinimo į Airiją vykdymas.
- 41 Pirma, konstatuotina, kad šis prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas visų pirma dėl Reglamento Nr. 2201/2003, priimto remiantis, be kita ko, EB 61 straipsnio c punktu (dabar – SESV 67 straipsnis), ir Reglamento 2019/1111, priimto remiantis SESV 81 straipsnio 3 dalimi, nuostatų išaiškinimo. Taigi šie aktai patenka į SESV trečiosios dalies V antraštinę dalį, susijusią su laisvės, saugumo ir teisingumo erdve. Vadinasi, šis prašymas gali būti nagrinėjamas pagal prejudicinio sprendimo priėmimo skubos tvarka procedūrą.
- 42 Antra, dėl skubos sąlygos pažymėtina, kad iš nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad nepilnamečiai vaikai yra atskirti nuo savo tėvo daugiau kaip metus ir kad ši užsitęsusi situacija gali labai pakenkti būsimiems šių vaikų santykiams su tėvu.
- 43 Šiomis aplinkybėmis, atsižvelgusi į teisėjos pranešėjos siūlymą ir susipažinusi su generalinio advokato nuomone, 2022 m. spalio 26 d. Teisingumo Teismo trečioji kolegija nusprendė tenkinti nacionalinio teismo prašymą ir nagrinėti bylą pagal prejudicinio sprendimo priėmimo skubos tvarka procedūrą.

Dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą priimtinumą

- 44 Generalinis prokuroras ir iš esmės M.C. ginčija prašymo priimti prejudicinį sprendimą priimtinumą.
- 45 Visų pirma, generalinio prokuroro nuomone, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo prejudicinis klausimas yra hipotetinis ir nebūtinas ginčui pagrindinėje byloje išspręsti. Iš tiesų šis ginčas jau yra galutinai išspręstas ir tas teismas neturi jokios jurisdikcijos dėl pirmojoje ir antrojoje instancijose priimtų galutinių nutarčių grąžinti vykdymo sustabdymo, nes vykdymas sustabdomas automatiškai.
- 46 Be to, generalinis prokuroras teigia, kad šis klausimas nepriimtinas, nes minėtas teismas prašo išaiškinti Reglamentą 2019/1111, nors nagrinėjamu atveju šis reglamentas netaikytinas *ratione temporis*.
- 47 Pirma, primintina, kad tik ginčą pagrindinėje byloje nagrinėjantis nacionalinis teismas, atsakingas už sprendimo priėmimą, atsižvelgdamas į konkrečias bylos aplinkybes turi įvertinti Teisingumo Teismui pateikiamų klausimų reikalingumą ir svarbą. Todėl iš esmės, jeigu pateikti klausimai susiję su Sąjungos teisės išaiškinimu, Teisingumo Teismas turi priimti sprendimą (2022 m. lapkričio 24 d. Sprendimo *Varhoven administrativen sad (Ginčijamos nuostatos panaikinimas)*, C-289/21, EU:C:2022:920, 24 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 48 Taigi nacionalinio teismo pateiktą prašymą priimti prejudicinį sprendimą Teisingumo Teismas gali atmesti, tik jeigu akivaizdu, kad prašomas Sąjungos teisės išaiškinimas nesusijęs su pagrindinėje byloje nagrinėjamo ginčo aplinkybėmis ar dalyku, jeigu problema hipotetinė arba jeigu Teisingumo Teismas neturi informacijos apie faktines ir teisines aplinkybes, būtinas tam,

kad naudingai atsakytų į jam pateiktus klausimus (2022 m. lapkričio 24 d. Sprendimo *Varhoven administrativen sad (Ginčijamos nuostatos panaikinimas)*, C-289/21, EU:C:2022:920, 25 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

- 49 Be to, primintina, kad SESV 267 straipsnio antroje pastraipoje įtvirtinta sąvoka „sprendimui priimti“ apima visą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo sprendimo priėmimo procesą. Šią sąvoką reikia aiškinti plačiai, siekiant išvengti situacijos, kai daugelis procesinių klausimų būtų pripažinti nepriimtinais ir negalėtų būti išaiškinti Teisingumo Teismo, o šis teismas negalėtų aiškinti visų Sąjungos teisės nuostatų, kurias turi taikyti nacionalinis teismas (2019 m. lapkričio 21 d. Sprendimo *Procureur-Generaal bij de Hoge Raad der Nederlanden*, C-678/18, EU:C:2019:998, 25 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 50 Šiuo klausimu pirmiausia pažymėtina, kad iš nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą ir per teismo posėdį šalių pateiktų pastabų matyti, kad T.C. kreipėsi į prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusį teismą, siekdamas, kad būtų įvykdyta 2022 m. rugsėjo 21 d. nutartis, kuria šis teismas nurodė grąžinti nepilnamečius vaikus į Airiją. Kita vertus, pagal Civilinio proceso kodekso, iš dalies pakeisto 2022 m. įstatymu, 388¹ straipsnį minėtas teismas turi patenkinti generalinio prokuroro ir vaikų teisių ombudsmeno pateiktus prašymus sustabdyti šį vykdymą.
- 51 Šiomis aplinkybėmis, kaip generalinis advokatas pažymi išvados 46 punkte, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui pateikti vienas kitam prieštaraujantys prašymai: viena vertus, T.C. prašymas ir, kita vertus, generalinio prokuroro ir vaikų teisių ombudsmeno prašymai. Šie prašymai rodo, kad tarp šių šalių yra „ginčas“ dėl 2022 m. rugsėjo 21 d. nutarties grąžinti, dėl kurios šis teismas, nagrinėdamas minėtus prašymus, turi priimti sprendimą, kaip tai suprantama pagal SESV 267 straipsnio antrą pastraipą, vykdymo.
- 52 Be to, dėl prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo pateikto prejudicinio klausimo ir pagrindinėje byloje nagrinėjamo ginčo aplinkybių ar dalyko sąsajos pažymėtina, kad iš nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą aiškiai matyti, kad tas teismas šį klausimą suformulavo taip, kad galėtų nustatyti, ar reglamentų Nr. 2201/2003 ir 2019/1111 nuostatos turi būti aiškinamos kaip draudžiančios Civilinio proceso kodekso, iš dalies pakeisto 2022 m. įstatymu, 388¹ straipsnį ir ar atitinkamu atveju jis turi netaikyti šio straipsnio. Taip šis nacionalinis teismas pakankamai įrodo, kad jam „reikia“, kaip tai suprantama pagal SESV 267 straipsnio antrą pastraipą, Teisingumo Teismo atsakymo į minėtą klausimą, kad galėtų nuspręsti dėl galimo nagrinėjamos nutarties grąžinti vykdymo sustabdymo.
- 53 Antra, šio prašymo priimti prejudicinį sprendimą priimtimumo negali paneigti generalinio prokuroro argumentas, kad nagrinėjamu atveju Reglamentas 2019/1111 netaikytinas *ratione temporis*. Iš tiesų, jeigu nėra akivaizdu, kad Sąjungos teisės akto išaiškinimas yra visiškai nesusijęs su pagrindinėje byloje nagrinėjamo ginčo aplinkybėmis ar dalyku, šio teisės akto netaikymu pagrindinėje byloje grindžiamas prieštaravimas sietinas ne su prašymo priimti prejudicinį sprendimą priimtimumu, bet su pateiktų prejudicinių klausimų esme (šiuo klausimu žr. 2006 m. liepos 13 d. Sprendimo *Manfredi ir kt.*, C-295/04–C-298/04, EU:C:2006:461, 30 punktą ir 2019 m. gruodžio 19 d. Sprendimo *Dobersberger*, C-16/18, EU:C:2019:1110, 21 punktą).
- 54 Šiomis aplinkybėmis reikia pripažinti, kad prašymas priimti prejudicinį sprendimą yra priimtinas.

Dėl prejudicinio klausimo

- 55 Pirmiausia pažymėtina, kad nors prejudicinis klausimas pateiktas tiek dėl Reglamento Nr. 2201/2003, tiek dėl Reglamento 2019/1111 nuostatų išaiškinimo, pagrindinėje byloje nagrinėjamam ginčui *ratione temporis* taikytinas tik pirmasis iš šių reglamentų. Iš Reglamento 2019/1111 100 straipsnio 2 dalies matyti, kad, įsigaliojus Reglamentui 2019/1111, Reglamentas Nr. 2201/2003 toliau taikomas iki 2022 m. rugpjūčio 1 d. pradėtiems teismo procesams. Nagrinėjamu atveju, kaip nurodyta šio sprendimo 25 punkte, T.C. kreipėsi su prašymu į *Sąd Okręgowy we Wrocławiu* (Vroclavo apygardos teismas) 2021 m. lapkričio 18 d.
- 56 Nors T.C. prašymas vykdyti 2022 m. rugsėjo 21 d. nutartį dėl grąžinimo buvo pateiktas po 2022 m. rugpjūčio 1 d., iš Teisingumo Teismo turimos informacijos matyti, kad šis prašymas yra ne atskira procedūra, o vienas iš grąžinimo procedūros, pradėtos 2021 m. lapkričio 18 d. T.C. prašymu nurodyti grąžinti nepilnamečius vaikus į Airiją, etapų.
- 57 Šiomis aplinkybėmis konstatuotina, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui iš esmės kyla klausimas, ar Reglamento Nr. 2201/2003 11 straipsnio 3 dalis, siejama su Chartijos 47 straipsniu, turi būti aiškinama taip, kad pagal ją draudžiami nacionalinės teisės aktai, pagal kuriuos neteisminėms institucijoms suteikiama galimybė nemotyvuotu prašymu automatiškai sustabdyti sprendimo dėl grąžinimo, priimto remiantis 1980 m. Hagos konvencija, vykdymą mažiausiai dviejų mėnesių laikotarpiui.
- 58 Šiuo klausimu primintina, kad Reglamento Nr. 2201/2003 11 straipsnio 3 dalyje nustatyta, jog teismas, kuriam pateiktas prašymas dėl vaiko grąžinimo, skubiai jį išnagrinėja, taikydamas skubiausias nacionalinėje teisėje numatytas procedūras. Šis teismas ne vėliau kaip per šešias savaites nuo prašymo pateikimo, išskyrus atvejus, kai išimtinės aplinkybės neleidžia to daryti, priima sprendimą.
- 59 Pirma, remiantis suformuota jurisprudencija, aiškinant Sąjungos teisės nuostatą reikia atsižvelgti ne tik į jos tekstą, bet ir į kontekstą ir teisės akto, kuriame ji įtvirtinta, tikslus (2022 m. spalio 28 d. Sprendimo *Generalstaatsanwaltschaft München (Ekstradicija ir „ne bis in idem“)*, C-435/22 PPU, EU:C:2022:852, 67 punktą).
- 60 Visų pirma iš Reglamento Nr. 2201/2003 11 straipsnio 3 dalies formuluotės, be kita ko, žodžių „skubiai“ ir „skubiausias“, matyti, kad jei vaikas buvo neteisėtai išvežtas į kitą, nei jis nuolat gyveno iki pat neteisėto išvežimo ar negrąžinimo valstybę narę, ar neteisėtai joje laikomas, kompetentingi valstybių narių teismai turi priimti sprendimą grąžinti atitinkamą vaiką per labai trumpą ir griežtą terminą. Toks sprendimas iš esmės turi būti priimtas ne vėliau kaip per šešias savaites nuo prašymo šiems teismams pateikimo, taikant skubiausias nacionalinėje teisėje numatytas procedūras. Nukrypti nuo šios taisyklės galima tik „išimtinėmis aplinkybėmis“.
- 61 Tokį aiškinimą patvirtina ir Reglamento Nr. 2201/2003 11 straipsnio 3 dalies kontekstas, visų pirma atitinkamos 1980 m. Hagos konvencijos nuostatos.
- 62 Iš tiesų Reglamente Nr. 2201/2003, be kita ko, jo 11 straipsnyje, papildomos ir patikslinamos 1980 m. Hagos konvencijos taisyklės, reglamentuojančios neteisėtai išvežtų vaikų grąžinimo procedūrą. Šios konvencijos 8–11 straipsniai ir šio reglamento 11 straipsnis sudaro nedalomą normų visumą, taikomą neteisėtai Sąjungoje išvežtų vaikų grąžinimo procedūroms (šiuo klausimu žr. 2014 m. spalio 14 d. Nuomonės 1/13 (*Trečiųjų valstybių prisijungimas prie Hagos konvencijos*), EU:C:2014:2303, 77 ir 78 punktus).

- 63 Taigi dėl minėto reglamento ir šios konvencijos nuostatų persipynimo ir tarp jų esančios tiesioginės sąsajos minėtos konvencijos nuostatos gali daryti įtaką to reglamento normų prasmei, taikymo sričiai ir veiksmingumui (šiuo klausimu žr. 2014 m. spalio 14 d. Nuomonės 1/13 (*Trečiųjų valstybių prisijungimas prie Hagos konvencijos*), EU:C:2014:2303, 85 punktą).
- 64 Pirma, pagal 1980 m. Hagos konvencijos preambulę ir 1 straipsnio a punktą šia konvencija siekiama, kad atitinkamas vaikas būtų greitai grąžintas į savo nuolatinę gyvenamąją vietą. Antra, šios konvencijos 2 straipsnio antrame sakinyje susitariančiųjų valstybių valdžios institucijos įpareigojamos taikyti sparčiausias prašymo dėl grąžinimo nagrinėjimo procedūras. Trečia, pagal tos konvencijos 11 straipsnio pirmą pastraipą, vykstant vaiko grąžinimo procesui, susitariančiųjų valstybių teismo ar administracinės institucijos turi veikti kuo sparčiau. Ketvirta, tos pačios konvencijos 13 straipsnyje įtvirtintas išsamus atveju, kai susitariančiosios valstybės, į kurią kreipiamasi, teismo institucija neprivalo nurodyti grąžinti vaiką, sąrašas. Konkrečiai kalbant, pagal 1980 m. Hagos konvencijos 13 straipsnio pirmos pastraipos b punktą ši institucija neprivalo nurodyti grąžinti vaiką, jei asmuo, įstaiga ar kita organizacija, kuri prieštarauja, kad jis būtų grąžintas, įrodo, jog yra didelė rizika, kad vaiką grąžinus jam būtų padaryta fizinė ar psichinė žala arba kad jis pakliūs į kitą netoleruotiną situaciją.
- 65 Iš visų šių nuostatų matyti, kad, kaip numatyta 1980 m. Hagos konvencijoje, kai vaikas neteisėtai išvežamas iš savo nuolatinės gyvenamosios vietos, jis turi būti grąžintas nedelsiant pagal sparčiausias nacionalinėje teisėje numatytas procedūras. Kita vertus, tik išimtinėmis aplinkybėmis, pavyzdžiui, tuo atveju, kai šiam vaikui kyla didelis pavojus, gali būti nenurodyta jį grąžinti.
- 66 Galiausiai šio sprendimo 60 ir 65 punktuose padarytas išvadas patvirtina ir Reglamento Nr. 2201/2003, visų pirma jo 11 straipsnio 3 dalies, tikslai.
- 67 Pirma, primintina, kad Reglamentas Nr. 2201/2003 grindžiamas idėja, kad pirmiausia turi būti vadovaujama vaiko interesais. Šiuo reglamentu ypač siekiama atgrasyti nuo vaikų grobimo tarp valstybių narių, o grobimo atveju – pasiekti, kad vaikas būtų sugrąžintas nedelsiant (šiuo klausimu žr. 2008 m. liepos 11 d. Sprendimo *Rinau*, C-195/08 PPU, EU:C:2008:406, 51 ir 52 punktus).
- 68 Antra, kaip nurodyta Reglamento Nr. 2201/2003 17 konstatuojamojoje dalyje, vaiko neteisėto išvežimo ar negrąžinimo atvejais jis turėtų būti nedelsiant sugrąžintas. Be to, valstybės narės, į kurią vaikas buvo neteisėtai išvežtas ar iš kurios neteisėtai negrąžintas, teismai turėtų galėti prieštarauti jo grąžinimui tik konkrečiais tinkamai pateisinamais atvejais.
- 69 Trečia, kaip matyti iš Teisingumo Teismo jurisprudencijos, vienas iš šio reglamento 11 straipsnio tikslų yra atkurti *statu quo ante*, t. y. situaciją, buvusią iki vaiko neteisėto išvežimo ar negrąžinimo (šiuo klausimu žr. 2017 m. birželio 8 d. Sprendimo *OL*, C-111/17 PPU, EU:C:2017:436, 61 punktą).
- 70 Ketvirta, Teisingumo Teismas jau yra nusprendęs, kad grąžinimo procedūra pagal savo pobūdį yra greita procedūra, nes, kaip numatyta 1980 m. Hagos konvencijos preambulėje ir Reglamento Nr. 2201/2003 17 konstatuojamojoje dalyje, ja siekiama užtikrinti vaiko grąžinimą nedelsiant (2017 m. birželio 8 d. Sprendimo *OL*, C-111/17 PPU, EU:C:2017:436, 57 punktą).
- 71 Taigi iš Reglamento Nr. 2201/2003 11 straipsnio 3 dalies pažodinio, kontekstinio ir teleologinio aiškinimo matyti, kad, pirma, pagal šią nuostatą valstybės narės teismas, kuriam pateiktas prašymas grąžinti iš nuolatinės gyvenamosios vietos neteisėtai išvežtą vaiką, iš esmės turi priimti

sprendimą dėl šio prašymo ne vėliau kaip per šešias savaites nuo jo pateikimo, taikydamas skubiausias nacionalinėje teisėje numatytas procedūras. Antra, tik konkrečiais tinkamai pateisinamais išimtiniais atvejais galima nenurodyti grąžinti neteisėtai išvežtą vaiką.

- 72 Tiesa, iš šio 11 straipsnio 3 dalies kylančios pareigos yra susijusios su sprendimo dėl grąžinimo priėmimo procedūra. Vis dėlto konstatuotina, kad, kaip nurodė ir generalinis advokatas išvados 59 punkte, veiksmingumo ir skubos reikalavimas, taikomas sprendimo dėl grąžinimo priėmimui, yra privalomas nacionalinėms valdžios institucijoms ir vykdamas tokį sprendimą. Iš tiesų minėto 11 straipsnio 3 dalis taptų neveiksminga, jei pagal nacionalinę teisę būtų galima sustabdyti galutinio sprendimo, kuriuo nurodyta grąžinti vaiką, vykdymą.
- 73 Remiantis Teisingumo Teismo jurisprudencija, taikant nacionalines materialinės ir procesinės teisės normas negalima pakenkti Reglamento Nr. 2201/2003 veiksmingumui (šiuo klausimu žr. 2008 m. liepos 11 d. Sprendimo *Rinau*, C-195/08 PPU, EU:C:2008:406, 82 punktą).
- 74 Pažymėtina ir tai, kad, nustatant pareigas kuo greičiau priimti, taigi ir įvykdyti sprendimą dėl neteisėtai išvežto vaiko nedelsiamo grąžinimo į jo nuolatinę gyvenamąją vietą, Reglamentu Nr. 2201/2003 siekiama, kaip matyti iš jo 33 konstatuojamosios dalies, užtikrinti Chartijoje garantuojamų pagrindinių teisių, visų pirma jos 24 straipsnyje įtvirtintų pagrindinių vaiko teisių, paisymą.
- 75 Chartijos 7 straipsnyje įtvirtinta teisė į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą; jis turi būti aiškinamas kartu su Chartijos 24 straipsnio 2 dalyje pripažinta pareiga pirmiausia vadovautis vaiko interesais. Taigi reikia atsižvelgti į Chartijos 24 straipsnio 3 dalyje įtvirtintą būtinybę vaikui reguliariai palaikyti asmeninius santykius su abiem tėvais ir su jais tiesiogiai bendrauti (šiuo klausimu žr. 2022 m. lapkričio 17 d. Sprendimo *Belgische Staat (Susituokusi nepilnametė pabėgėlė)*, C-230/21, EU:C:2022:887, 48 punktą).
- 76 Pagal Chartijos 52 straipsnio 3 dalį Chartijoje nurodytų teisių, atitinkančių 1950 m. lapkričio 4 d. Romoje pasirašytos Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (toliau – EŽTK) garantuojamas teises, esmė ir taikymo sritis yra tokia, kaip nustatyta šioje konvencijoje. Chartijos 53 straipsnyje šiuo klausimu priduriama, kad jokia Chartijos nuostata negali būti aiškinama kaip ribojanti ar kitaip varžanti į Sąjungos teisės taikymo sritį patenkančias teises, pripažintas, be kita ko, EŽTK (šiuo klausimu žr. 2022 m. gruodžio 8 d. Sprendimo *CJ (Sprendimas dėl perdavimo atidėjimo siekiant vykdyti baudžiamąjį persekiojimą)*, C-492/22 PPU, EU:C:2022:964, 79 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).
- 77 Dėl EŽTK 8 straipsnio, kuris atitinka Chartijos 7 straipsnį (šiuo klausimu žr. 2022 m. gruodžio 8 d. Sprendimo *Orde van Vlaamse Balies ir kt.*, C-694/20, EU:C:2022:963, 25 punktą), pažymėtina, kad Europos Žmogaus Teisių Teismas nusprendė, kad bylose dėl sprendimų, priimtų remiantis 1980 m. Hagos konvencija, priemonės tinkamumas turi būti vertinamas atsižvelgiant, be kita ko, į jos įgyvendinimo spartą. Šios bylos turi būti nagrinėjamos skubiai, nes praėjęs laikas gali turėti nepataisomų pasekmių vaikų ir su jais negyvenančio vieno iš tėvų santykiams. Vien dėl užsitęsusių procedūros galima konstatuoti, kad valdžios institucijos neįvykdė pagal EŽTK joms tenkančių pozityvių pareigų (šiuo klausimu žr. 2015 m. balandžio 28 d. EŽTT sprendimo *Ferrari prieš Rumuniją*, CE:ECHR:2015:0428JUD000171410, 49 punktą).
- 78 Antra, būtent atsižvelgiant į pirmesniuose šio sprendimo punktuose pateiktą Reglamento Nr. 2201/2003 11 straipsnio 3 dalies aiškinimą reikia nustatyti, ar pagal šią nuostatą draudžiami šio sprendimo 57 punkte nurodyti nacionalinės teisės aktai.

- 79 Remiantis Teisingumo Teismui pateikta informacija, pagal šiuos teisės aktus nutarties dėl grąžinimo vykdymas automatiškai sustabdomas mažiausiai dviejų mėnesių laikotarpiui, kai viena iš įgaliotųjų institucijų per dvi savaites nuo šios nutarties įsiteisėjimo dienos pateikia dėl to prašymą *Sąd Apelacyjny w Warszawie* (Varšuvos apeliacinis teismas).
- 80 Be to, jeigu pateikusi šį prašymą ta institucija padavė kasacinį skundą dėl minėtos nutarties *Sąd Najwyższy* (Aukščiausiasis Teismas), jos vykdymo sustabdymas automatiškai pratęsiamas iki kasacinio proceso šiame teisme pabaigos.
- 81 Taigi, pirma, dėl šio prašymo pateikimo mažiausiai dviem mėnesiams sustabdomas nutarties grąžinti vaiką į jo nuolatinę gyvenamąją vietą vykdymas, nors ši nutartis yra įsiteisėjusi. Šis grąžinimas gali būti sustabdytas žymiai ilgesniam laikui, jei įgaliotosios institucijos nuspręstų pateikti kasacinį skundą dėl minėtos nutarties. Atsižvelgiant į skubos reikalavimus, kuriais grindžiama Reglamento Nr. 2201/2003 11 straipsnio 3 dalis, dėl tokio prašymo pateikimo ši nuostata gali tapti neveiksminga, nes jis automatiškai sustabdo tokios nutarties dėl grąžinimo vykdymą. Be to, šios institucijos galėtų dar kartą sustabdyti nutarties dėl grąžinimo vykdymą pagal Civilinio proceso kodekso 388³ straipsnį, įtrauktą į šį kodeksą 2022 m. įstatymu, pateikdamos specialųjį skundą pagal šį straipsnį.
- 82 Šiuo klausimu konstatuotina, kad vien dviejų mėnesių galutinės nutarties dėl grąžinimo vykdymo sustabdymo trukmė viršija terminą, per kurį pagal minėtą Reglamento Nr. 2201/2003 nuostatą ši nutartis turi būti priimta.
- 83 Antra, iš Teisingumo Teismo turimos informacijos matyti, kad nutarties dėl grąžinimo vykdymas automatiškai sustabdomas paprastu įgaliotųjų institucijų prašymu. Šios institucijos, kurios, beje, nėra teisminės, neprivalo motyvuoti savo prašymo, o *Sąd Apelacyjny w Warszawie* (Varšuvos apeliacinis teismas) privalo jį patenkinti ir negali vykdyti teisminės kontrolės šiuo klausimu. Taigi neatrodo, kad pagrindinėje byloje nagrinėjama teisės aktais užtikrinama, kad, kaip priminta šio sprendimo 71 punkte, vaiko grąžinimas į jo nuolatinę gyvenamąją vietą galėtų būti sustabdytas tik konkrečiais išimtiniais atvejais, ir bet kuriuo atveju pagal juos nereikalaujama, kad toks sustabdymas būtų tinkamai motyvuotas.
- 84 Be to, remiantis Teisingumo Teismo suformuota jurisprudencija, pagal Chartijos 47 straipsnį draudžiama, kad viešosios valdžios institucija galėtų sutrukdyti vykdyti teismo sprendimą, nes šiame straipsnyje įtvirtinta teisė į veiksmingą teisinę gynybą būtų iliuzija, jei pagal valstybės narės teisės sistemą būtų galima proceso šalies nenaudai nevykdyti galutinio ir privalomo teismo sprendimo (šiuo klausimu žr. 2016 m. birželio 30 d. Sprendimo *Toma ir Biroul Executorului Judecătoresc Horațiu-Vasile Cruduleci*, C-205/15, EU:C:2016:499, 43 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją; 2019 m. liepos 29 d. Sprendimo *Torubarov*, C-556/17, EU:C:2019:626, 72 ir 73 punktus, taip pat 2019 m. gruodžio 19 d. Sprendimo *Deutsche Umwelthilfe*, C-752/18, EU:C:2019:1114, 36 punktą).
- 85 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, konstatuotina, kad šio sprendimo 57 punkte nurodytais nacionalinės teisės aktais gali būti pakenkta Reglamento Nr. 2201/2003 11 straipsnio 3 dalies veiksmingumui.
- 86 Šios išvados negali paneigti Lenkijos vyriausybės argumentas, kad iš esmės tokie teisės aktai yra būtini siekiant leisti įgaliotosioms institucijoms pateikti kasacinį skundą *Sąd Najwyższy* (Aukščiausiasis Teismas) ir taip išvengti nepataisomos žalos atitinkamiems vaikams, kurią jie patirtų dėl galutinės nutarties grąžinti vykdymo, jeigu tas teismas turėtų ją panaikinti.

- 87 Iš tiesų, kaip pažymi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, prieš 2022 m. įstatymu įtraukiant 388¹ straipsnį į Civilinio proceso kodeksą jo 388 straipsnyje jau buvo numatytas mechanizmas, pagal kurį *Sąd Apelacyjny w Warszawie* (Varšuvos apeliacinis teismas) gali sustabdyti galutinės nutarties dėl grąžinimo vykdymą, prireikus – vienos iš įgaliotųjų institucijų prašymu, jeigu šis teismas mano, jog yra didelė rizika, kad grąžinus atitinkamą vaiką jam galėtų būti padaryta fizinė ar psichinė žala.
- 88 Kita vertus, iš Teisingumo Teismo jurisprudencijos matyti, kad šio vaiko teisminė gynyba nuo tokios rizikos iš principo jau užtikrinama tuo, kad egzistuoja peržiūrėjimo teisme galimybė (šiuo klausimu žr. 2018 m. rugsėjo 26 d. Sprendimo *Belastingdienst / Toeslagen (Apeliacinio skundo stabdomasis poveikis)*, C-175/17, EU:C:2018:776, 34 punktą), net jei nurodomas didelės rizikos, kaip tai suprantama pagal 1980 m. Hagos konvencijos 13 straipsnio pirmos pastraipos b punktą, buvimas.
- 89 Taigi, kaip nurodyta generalinio advokato išvados 82–84 punktuose, iš Reglamento Nr. 2201/2003 11 straipsnio 3 dalies, siejamos su Chartijos 24 ir 47 straipsniais, nematyti, kad pagal Sąjungos teisę valstybės narės įpareigojamos numatyti dar vienos instancijos teismą sprendimui dėl grąžinimo apskūsti, jeigu šis sprendimas buvo priimtas per procedūrą, kurioje jau numatyta galimybė jį apskūsti dviejų instancijų teismams ir kuri leidžia atsižvelgti į riziką, kylančią dėl atitinkamo vaiko grąžinimo. *A fortiori* pagal šią teisę neleidžiama valstybėms narėms suteikti automatinio sustabdomojo poveikio skundams dėl tokio sprendimo, priešingai, nei, atrodo, numatyta Civilinio proceso kodekso, iš dalies pakeisto 2022 m. įstatymu, 388¹ straipsnio 3 dalyje.
- 90 Galiausiai, trečia, dėl šio sprendimo 85 punkte padarytos išvados pasekmių primintina, kad pagal Sąjungos teisės viršenybės principą nacionalinis teismas, įpareigotas taikyti Sąjungos teisės nuostatas pagal jam suteiktą jurisdikciją, privalo užtikrinti visišką šios teisės reikalavimų veiksmingumą jo nagrinėjamame ginče, prireikus savo iniciatyva netaikydamas jokių, net ir vėliau priimtų, tiesiogiai veikiančių Sąjungos teisės nuostatų prieštaraujančių nacionalinės teisės nuostatų ar praktikos, ir neprivalo prašyti, kad šios nacionalinės nuostatos ar praktika būtų panaikintos teisėkūros arba kitokiomis konstitucinėmis priemonėmis, arba laukti, kol tai bus padaryta (šiuo klausimu žr. 2022 m. vasario 22 d. Sprendimo *RS (Konstitucinio Teismo sprendimų padariniai)*, C-430/21, EU:C:2022:99, 53 punktą).
- 91 Šiuo klausimu reikia priminti, kad pagal SESV 288 straipsnio antrą pastraipą reglamentas yra taikomas visuotinai ir tiesiogiai visose valstybėse narėse. Todėl dėl savo pobūdžio ir vietos Sąjungos teisės šaltinių sistemoje jis gali privatiems asmenims suteikti teises, kurias nacionaliniai teismai privalo ginti (šiuo klausimu žr. 2002 m. rugsėjo 17 d. Sprendimo *Muñoz ir Superior Fruiticola*, C-253/00, EU:C:2002:497, 27 punktą).
- 92 Nagrinėjamu atveju pažymėtina, kad Reglamento Nr. 2201/2003 11 straipsnio 3 dalyje valstybėms narėms nustatytas aiškus ir tikslus įpareigojimas pasiekti rezultatą be jokių papildomų sąlygų, kiek tai susiję su skubos reikalavimu, taikomu procedūroms, per kurias siekiama priimti sprendimą dėl grąžinimo, kaip tai suprantama pagal 1980 m. Hagos konvenciją. Taigi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pagal jam suteiktą jurisdikciją turės užtikrinti visišką šios Sąjungos teisės nuostatos veiksmingumą, prireikus netaikydamas nacionalinės teisės aktų, kurie trukdo veiksmingai įgyvendinti šią nuostatą.

- 93 Atsižvelgiant į visa tai, kas išdėstyta, į pateiktą klausimą atsakytina: Reglamento Nr. 2201/2003 11 straipsnio 3 dalis, siejama su Chartijos 47 straipsniu, turi būti aiškinama taip, kad pagal ją draudžiami nacionalinės teisės aktai, pagal kuriuos neteisminėms institucijoms suteikiama galimybė nemotyvuotu prašymu automatiškai sustabdyti sprendimo dėl grąžinimo, priimto remiantis 1980 m. Hagos konvencija, vykdymą mažiausiai dviejų mėnesių laikotarpiui.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

- 94 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikuso teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (trečioji kolegija) nusprendžia:

2003 m. lapkričio 27 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo, panaikinančio Reglamentą (EB) Nr. 1347/2000, 11 straipsnio 3 dalis, siejama su Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 47 straipsniu,

turi būti aiškinama taip:

pagal ją draudžiami nacionalinės teisės aktai, pagal kuriuos neteisminėms institucijoms suteikiama galimybė nemotyvuotu prašymu automatiškai sustabdyti sprendimo dėl grąžinimo, priimto remiantis 1980 m. spalio 25 d. Hagoje sudaryta Konvencija dėl tarptautinio vaikų grobimo civilinių aspektų, vykdymą mažiausiai dviejų mėnesių laikotarpiui.

Parašai.